

Goudse Rederijerskamer "De Geele Fiollette"

In de stadsrekeningen van Gouda van het jaar 1593 wordt voor de eerste maal melding van de rederijerskamer "De Geele Fiollette" gemaakt. Over deze kamer is in de literatuur zeer weinig bekend. Het volgende is het verslag van een verkennend onderzoek.

Het is S.H. van der Kraats geweest, die als eerste de post van 1593 aantekende: Lenardt Zyvertsz Keysser vande Cameristen vande Geele Fiollette betaelt twalff gulden hemluiden toegevoucht tot vervallinge vande costen dye zy draegen zullen Int solveren vande vraegen byde retrosijnen van Zantpoort uitgegeven. (Noot 1) In datzelfde jaar ontving Jan Zandertsz., "prins vande Goutsblom", eveneens twaalf gulden, "tot vervallinge van zekere onkosten byde cameristen vande Goutsblom gedien". (Noot 2). Mogen wij hieruit de conclusie trekken dat beide kamers is Santpoort aanwezig waren? In augustus van dat jaar was dat wel het geval in de stad Leiden. Ze werden door de Leidse kamer "de witte Accoleyen" als volgt toegezongen:

*Het goubloemken zeer eel
dat uyt Jonsten begrepen
en t'violetgen geel
van God oock zoet gescheepen
wij die beminnen const
met hart sin en Jonst
zeer eloquent
Daer Liefhes t fundament*

In dit "Nieu Liedeken", waarin ook andere kamers worden toegezongen, zijn de zinspreuken onderstreept. Die van "de Geele Fiollette" luidde: Wij beminnen const. Interessant is voorts dat in de marge beide kamers nader aangeduid worden met "oude camer gouda" en "gouda Jonge camer". Als we mogen veronderstellen dat de adjectieven werden gebruikt toen men beide kamers wilde onderscheiden, kunnen we in de Goudse archivalia een aanwijzing vinden omtrent de tijd dat "de Geele Fiollette" opgericht zou kunnen zijn. Voor zover ik heb ragegaan, komt de aanduiding "oud" voor het eerst in 1576 voor, toen aan Joris Corneisz Boschlandt, "keysser vande oude Retrosijns camer" een jaarwedde van negen gulden werd uitbetaald. (Noot 4).

Als we mogen aannemen dat "de Geele Fiollette" rond 1575 is opgericht, is het zelfs niet waarschijnlijk dat deze kamer een Vlaamse geweest zou zijn. Volgens de poorterboeken bedraagt het aantal inschrijvingen van Zuidnederlanders in Gouda tussen de jaren 1573 en 1579 zeventien, hoewel hierbij opgemerkt moet worden dat deze bron een vertekend beeld geeft, omdat naar verhouding weinigen van hen burgerrecht kochten, dat bovendien soms eerst jaren na vestiging werd verworven. Gouda kende een plek in het immigratieverloop in het tijdvak 1585-1589, waarna een daling tot 1599 optrad die vanaf 1600 werd gecorrigeerd in een snelle stijging (Noot 8).

Het was niet ongewoon dat in één stad meer dan een rederijerskamer was gevestigd. Zo was op het rederijersfeest te Rotterdam in 1561 de oude en de jonge kamer van Haarlem aanwezig. (Noot 5). In zijn studie "De Zuidnederlandse immigrant 1572-1630" trekt J. Briels overigens zonder argumenten aan te voeren de conclusie dat "de Geele Fiollette" een Vlaamse kamer geweest zou zijn. (Noot 6). Deze conclusie is m.i. voorbarig. In een stad konden een oude, jonge en Vlaamse kamer naast elkaar bestaan en op eenzelfde rederijersfeest optreden, wat het geval was met de kamers van Haarlem op het feest te Leiden in 1596. (Noot 7).

Misschien kan de "herkomst" van Lenardt Zyvertsz. iets meer licht op deze kwestie werpen. Omdat in 1593, aan hem, de twaalf gulden werd uitbetaald, zal hij waarschijnlijk de "keysser" van "de Geele Fiollette" geweest zijn. Volgens een akte in de notariële archieven was hij poorter van de stad Gouda, maar in de poorterboeken komt hij als nieuw ingeschrevene niet voor (Noot 9). Naar alle waarschijnlijkheid was hij geen inkomeling. Onder zijn handtekening lezen we "out boede" en als hij in 1618 in de St.-Janskerk wordt begraven, wordt in de rekening "boede" aangetekend. (Noot 10).

Van deze Lenardt Zyvertsz. is een gedicht bekend dat opgenomen is in de bundel *Refereynen* die in 1585 zijn uitgesproken en handelen over de kwestie van de vrije wil. (Noot 11). Het antwoord op de gestelde vraag luidt bij hem positief:

*Omdat hier word gevraecht als men mag hooren
Of in aller menschen macht is in Christo te gelooven
Om naer haer believen / dus stopt doch niet u ooren
Te kiesden de doet oft tleven sonder verthoeven
Ick segh jaet / (. .)*

Het refrein bestaat uit vier strofen, die alle eindigen op de stokregel: "Wilt ghy in my gheloooven so moechdy u versaden, "Het gedicht wijkt naar opbouw niet af van de andere gedichten waarop, zo lezen we in het missiveboek bij 1611, hebben "gewrocht de cameristen onder den anderen". (Noot 12). Na het antwoord op de gestelde vraag volgen de argumenten, die aan het Oude en Nieuwe Testament zijn ontleend waarna het geheel met een "prince" wordt afgesloten. In deze laatste strofe is bij Lenardt Zyvertsz., de barmhartige God aan het woord:

*Ick en begher der sondaer doot niet maen
datse afsterven
Als hy sucht en sal ick de sonde niet gedachtigh wesen
Maen hy sal de ewige vreucht by my verwerven*

Aan dit gedicht is behalve de naam, ook de zinspreuk van de dichter toegevoegd: *Dominus pro videbit* wat vertaald zou kunnen worden met: De Heer zal voorzien. Of er werk van andere leden van "de Geele fiollette" in deze bundel *Refereynen* is opgenomen, heb ik niet kunnen achterhalen. Op het feest waren ook leden van de rederijkerskamer "de Goutsblom" aanwezig, zoals Michiel Reygersz. die in rekeningen van 1594 als factor van deze kamer wordt vermeld. (Noot 13).

"De Geele fiollette" hield op te bestaan in 1596: Opte requeste vande oude ende Jonge camer der rethorycken deser Stede, ver-souckende subsidie om te vervallen de onkosten by hem respectivelick te dragen opte comparitie tot Leyden Jegens den XXVj^{en} meye toecomende uytgeschreven. Is geresolveert ende goetgevonden beyde te cameren tot eene te combineren onder de goudsblom, ende sulcx gedaen synde, sullen de magistraet gelast weesen de selve sulcke subsidie vande Stede wegen te doen, als gy goet vinden sullen, welverstaende datter voort aen geene Cameristen noch beminders en sullen worden ontfangen dan mit voor-gaende kennisse ende admissie vande burger-meesteren. (Noot 14). Op het feest te Leiden was inderdaad één Goudse kamer aanwezig onder de naam van "t'Goudtbloemken" die het toneelspel "de Parijsche moort, met 13.

Personagien" en een "Boertige Cluyt" opvoerde. (Noot 15). Helaas ontbreken de namen van de schrijvers van de toneelstukken en de gedichten,

Zeker is evenwel dat de rol van Lenardt Zyvertsz. uitgespeeld was, Als in datzelfde jaar 1596 "de Goutsblom" ter gelegenheid van de loterij ten behoeve van de armen in Zandvoort aanwezig is, wordt er een spel van Rijssaert van Spierde van Oudenaerde opgevoerd: "De Goutsbloem ter Gou hadd' dit Spel versonnen, snel / Daer sy 'tsilveren Schip mede heeft gewonnen, wel / Ende is mijn derde Spel". (Noot 16).

Was Rijssaert toenmaals factor bij "de Goutsblom" - in 1618 wordt hij aangeduid als "oudt factor van de Goutsblom". (Noot 17). - of was hij dat bij "de Geele fiollette" die met de "fusie" meeing en die zich daar niet thuisvoelde? Hij werd immers al snel opgevolgd door Lucassoon Sasch die in 1598 te Rotterdam met twee refreinen de Goudse kamer vertegenwoordigde. (Noot 18). De naam Rijssaert komen we voor het eerst weer tegen in 1606 op het "Const-thoone de luweel" te Haarlem, maar dan als factor van "het Galis-blomken" van Haastrecht. (Noot 19). Ik hoop te zijner tijd in een ander verband op deze interessante dichter terug te komen.

Zo sluit ik het verkennende onderzoek af met onzekerheden en vragen. Door nader archiefonderzoek hoop ik nieuwe stukjes van de legpuzzel te vinden, zodat op den duur een duidelijker beeld van het Goudse rederijkersleven ontstaat!

C|J. van Veen.

NOTEN:

- GA Gouda OA 1239 fol. 56 ro; GA Gouda (niet geïnventariseerd). Aanteekening van SJH. van der Kraats in folioband, deel 2, p. 494.
- GA Gouda OA 1239 fol. 55 vo.
- GA Leiden. In v.d. Gilden de Beurzen en v.d. Rederijkerskamers nr. 1473.
- GA Gouda OA 1233 fol. 19 vo
- Spelen van Sinne vol schoon allegatien, loflijck leeringh ehdre schrijftuerlijck onderwijsingen* (f. Antwerpen 1564.
- J. Briels | *De Zuidnederlandse immigratie 1572-1630* Haarlem, z.j., p. 55.
- Den Lost-hof van Retoric* (1) Leiden, 1596.
- De gegevens over de immigratie zijn ontleend aan J. Briels | *Zuidnederlanders in de republiek 1572-1630*. (...) Z.p., z.j., p. 152-153.
- GA Gouda NA 94 fol. 129.
- Archief Hervormde Gemeente Gouda. Rekeningen St.-Janskerk. Hfdst. begraven 23-9-1618.
- Refereynen* (...) Amsterdam, 1611.
- GA Gouda OA 182 fol. 112 vo en fol. 113 ro.
- GA Gouda OA 1240 fol. 41.
- GA Gouda OA 46 fol. 351 vo
- Zie noot 7.
- Drie Nieu Spelen van Sinnen* () Gouda, 1616.
- GA Gouda OA 94 fol. 35 vo
- Der Reden-ryck Const-lief-hebbers Stichtelyck Recreatie* (...) Leiden, 1599
- Const-thoone de luweel* (...) Zwolle, 1607.